

U2

Onder een bloedrode hemel

40 jaar U2 door Nederlandse ogen

Onder redactie van Erik van Bruggen

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2016

Voor al die U2-liefhebbers en idealisten die geloven dat woorden en muziek wel degelijk verschil kunnen maken.

Voor alle mensen die weigeren cynisch te worden en hardop durven blijven te dromen.

Voor U2, Bono, Edge, Adam en Larry, zoveel liefde, inspiratie en hoop.

Voor Pinie, Tuur, Martijn, Tino, Alex en Hans, wat een prachtige herinneringen.

Voor Leon, omdat hij me de overtuiging gaf dat het kan.
Voor Paul, die de kans gaf en het risico nam.

Voor alle auteurs die vaak net zo worstelend als ik hun twijfel en liefde durven te benoemen.

Voor Anton, een foto zegt vaak zoveel meer dan woorden.

Voor papa, mama, Anke, Arnold, zonder jullie...
Voor Ernestine, Kate, Abe, de allerliefsten.

Copyright © de betreffende auteurs 2016

Omslag: Debby Gerritsen

Copyright © omslagbeeld: Anton Corbijn

Typografie: Zeno Carpentier Alting

NUR 661

ISBN/EAN: 978-94-92037-40-4

Inhoud

Inleiding	7
Erik van Bruggen – <i>Fuck the Revolution!</i>	11
Lilianne Ploumen – <i>Rotterdam 1987</i>	29
Jan van Mersbergen – <i>In God's Country</i>	35
Martin Visser – <i>I still haven't found what I'm looking for</i>	45
Ingmar Heytze – <i>U2, vrij naar K. Schippers, 'The Beatles'</i>	57
Art Rooijakkers – <i>Dream out loud</i>	59
Désanne van Brederode – <i>Still haven't found...</i>	69
Marco Roelofs – <i>Troost</i>	85
Gert-Jan Segers – <i>Hoe U2 me de wereld in zong...</i>	89
Nyk de Vries – <i>Einmal ist keinmal</i>	97
Manoushka Zeegelaar Breeveld – <i>Op een zondag kan alles anders zijn</i>	109
Bart Chabot – <i>Yab Yum</i>	119
Matthijs van den Beukel – <i>Wat volgt is een openhartige bekentenis over U2</i>	125
Marcel Harteveld – <i>Bono v2.0</i>	137
Ellen Deckwitz – <i>Gebed voor de haters van Bono</i>	147
Ruud de Wild – <i>You can't return to where you've never left</i>	151

Tom Engelshoven – *U2 en ik (of zoiets)* 159
 Christophe Vekeman – ‘*Shall we bow our heads?*’ 171
 Hans Anker – *Liefde, oorlog – en U2* 175
 Tsead Bruinja – *Zonder ironie* 189
 Jaap Visser – *Hoe Bono mij het podium bij Bo Diddley opwerkte* 191
 Jim Jansen – *Opa James had het kunnen waardenen* 201
 Paul Depla – *U2 in de Dobbelman* 211
 Chris van Nijnatten – *Bono* 219
 Thomas Heerma van Voss – *One* 227
 Pieter-Bas van Wiechen – *Het beste cadeau ooit* 235
 Olaf Koens – *Nooit gevonden waar hij naar zocht* 247
 Jeroen Vullings – *Flüchtlinge Willkommen* 253
 Lucretia van der Vloot – *U2 is meegegroeid jeugdsentiment* 261
 Willem Vissers – *U2 als levenslied* 263
 Jan Andries de Boer – *Kerk onder stroom met U2* 273
 Wilbert Mutsaers – *U2, geloof ik* 287
 Marcel van der Steen – *Geloofsbelijdenis, of waarom ik (toch) nog steeds in hem geloof* 297
 Wierd Duk – *Dankbaar knikte ik naar Bono* 305
 Eddy Determeyer – *Leven zonder U2* 311

Over de auteurs 321

Inleiding

*It's no secret ambition bites the nails of success
 Every artist is a cannibal, every poet is a thief*

‘Ik weet zeker dat ik nooit dichter bij de essentie van U2 ben geweest dan daar op die koude avond in Bugojno,’ schrijft Marco Roelofs over de jamsessie met Bosnische leeftijdgenoten. Samen spelen ze ‘Sunday Bloody Sunday’. Vier, vijf, misschien wel zes keer. De Bosniërs net uit de oorlog, de Heideroosjes vrolijk toerend door Europa met hun groene hanenkammen.

U2 legt de gekste verbindingen. Zo belandde Jaap Visser ooit met Bo Diddley samen op een podium in New York, echt waar, dankzij Bono. *The Joshua Tree* werd de soundtrack van de grote liefde van Lilian Ploumen en haar echtgenoot. De U2-gebedsdiensten van Jan Andries de Boer verbonden honderden U2-fans misschien wel weer opnieuw aan het geloof. Maar het geloof verbond ook veel mensen aan U2, zoals Martin Visser en Gert-Jan Segers.

U2 was erbij toen mijn generatie opgroeide. Soms bijna dagelijks, richtinggevend. Door wijze lessen te trekken

uit het oeuvre en de handelswijze van U2 veranderen devote christenen in kritische gelovigen en worden radicale activisten gematigde idealisten. En soms komt ‘Sunday, Bloody Sunday’ wel erg dichtbij, zoals Manoushka Zegeelaar Breeveld beschrijft over het Suriname van de jaren tachtig.

U2 verbindt, maar U2 verdeelt ook. Zelfs in dit boek. Liefhebbers, zelfs devote fans zoals ik, kunnen het niet nalaten ook bijna altijd een kritische noot te plaatsen bij de band waar ze van houden. De controverses rond Bono’s Jezusachtige rol (O, Ingmar Heytze, wat een geestig gedicht), Bono’s continue bemoeienis met de wereld, de omstreden brievenbusfirma’s in Amsterdam, de krankzinnige Apple-deal. Geen fan ontkomt aan morele oordelen, aan een *mea culpa* voordat de enthousiaste verhalen over de band en haar muziek verteld mogen worden.

In dit boek dus niet alleen maar odes aan een van de grootste en meest invloedrijke bands ooit, maar ook ruimte voor kritiek. Met als klap op de vuurpijl een episch stuk van Eddy Determeyer, de recensent die U2’s eerste optreden (ik zou het per definitie legendarisch noemen) in Vera (Groningen, 1980) beschrijft als ‘teleurstellend’ en die noordelijke bands als de New Adventures en Jan Rots Ratata veel veelbelovender acht dan U2. Vijfentwintig jaar later blijkt er niet veel veranderd. Luisterend naar U2 in het kolkende Bercy in Parijs doet het Determeyer nog steeds niets. Anderen, zoals Thomas Heerma van Voss, laten zich stiekem wel een beetje bekeren. U2 was voor hem die vreselijke band die alles vertolkte wat niet goed was in de huidige popmuziek. Tot het besef door-

drong dat zijn favoriete nummer, ‘One’ van Johnny Cash, een cover van U2 blijkt te zijn. Dat verandert alles.

Ach, dat geliefde U2... op mijn kantoor luistert geen derdiger, laat staan twintiger meer naar de band, ondanks felle pleidooien van ondergetekende. En ook op kantoor is er altijd weer die discussie over de hypocrisie van de band: grote woorden over een betere wereld, maar wel eigen zakken vullen door middel van belastingontduiking en Apple-deals.

Het zit mij ook dwars, telkens weer. Maar toch. In ‘Acrobat’, een wat obscure *fan favorite* (nou ja, obscuur, obscuur), zingt Bono: ‘I must be an acrobat, to talk like this, and act like that.’ Het nummer gaat volgens Bono over ‘being a hypocrite and I think we all can be and certainly have been. And you know, you expect very high standards on people in the world but then you don’t live them personally.’

En verdorie, wat raakt hij hier een punt. Wie ben ik, wie zijn wij om U2 langs onredelijk hoge standaarden te leggen? Het doet denken aan de vaak onredelijke verwachtingen die mensen van politici en andere leiders hebben. Waarom zijn we zoveel kritischer op mensen die toch echt in eerste instantie goed willen doen? En waarom vallen we niet de grijze massa aan van zwijgende, zelfverrijkende cynische zakenmensen die niets doen voor de wereld of die zelfs naar de afgrond helpen. Désanne van Brederode beschrijft het mooi in haar prachtige verhaal: ‘Wij zijn veroordeeld tot hoop. Jezelf laten mee-veroordeelen: dat is wat ik van U2 heb geleerd en blijf leren.’

Die haat-liefdeverhouding met de band, de lyrische teksten, extatische optredens, die verslavende muziek vol boodschappen, verwijzingen, levenslessen. De splijtzwam die Bono kan zijn, maar ook de verbinder-in-chief. Het is te fascinerend om er niet over te blijven nadenken. Dat deden ook de vijfendertig totaal verschillende mensen die jullie in dit boek tegenkomen. Van dominees tot politici, muzikanten, journalisten, liefhebbers, critici. Het resultaat is even divers als dat prachtige oeuvre van U2. Dream Out Loud!

Erik van Bruggen

Erik van Bruggen

Fuck the Revolution!

Dundee, 26 februari 1983. Daar hadden we bij moeten zijn, Pinie en ik. Niet dat we wisten dat dat tot de mogelijkheden behoorde. U2 ooit live zien was een droom die heel ver weg was, laat staan U2 zien in een ver buitenland als Schotland. Nu ik erover nadenk: Pinie en ik kenden elkaar toen helemaal nog niet. Of misschien alleen van in het voorbijgaan: boos slenterend naar school op weer een troosteloze Texelse regendag. We hadden er helemaal niet bij kunnen zijn. En toch was het met terugwerkende kracht ons grote gemiste moment.

Dat concert in Dundee was een bijzondere dag in de geschiedenis van U2. De enige dag ooit dat de band het nummer 'Like a Song' live speelde. En dat was nogal een inspiratiebron voor pubers zoals wij. Wat de tekst precies betekende weet ik eigenlijk nog steeds niet. Het heeft de energie van een revolutionair nummer terwijl het eigenlijk wars is van revolutie '*too right to be wrong, in this rebel song*', wars is van stompzinnige interne tegenstellingen en gevechten '*we fight amongst ourselves*' en uiteindelijk moedeloos de handen ten hemel spreidt:

*Two wrongs won't make it right.
A new heart is what I need.
Oh, God make it bleed.
Is there nothing left?
Is honesty what you want?*

De laatste regels belandden twee jaar later als graffiti-pie-
ce op de muur van het minihuisje waar Pinie woonde. Naast de dagelijkse sessies in het jongerencentrum bracht ik veel tijd bij hem thuis door. Pinie, een jaar ouder dan ik, woonde alleen. Dat gaf heel veel mogelijkheden voor langdurige dranksessies zonder verstikkende controle van overbezorgde ouders. Pinie en ik bespraken de wereld:

Meisjes, ik was daar wat minder goed in dan hij.

Drugs, niet doen, zei Pinie, het sloopt je, echt.

Drank, au! Regelmatig kwam ik met stevige hoofdpijn op school.

De meest besproken onderwerpen waren toch wel politiek, de *no future*-generatie was op haar hoogtepunt. En we luisterden muziek. Daar waar politiek en muziek elkaar raakten vonden we elkaar. We waren beiden groot fan van The Cure en een hele partij jarentachtigbands, bij U2 gebeurde iets extra's. Misschien ook wel omdat U2 de *no future*-sound omhoog tot een aantrekkelijk naïef optimisme en idealisme. Ze gaven richting in een richtingloze wereld. Urenlang spraken we over de politieke betekenis van 'Surrender' en van dat fascinerende 'Like a Song'. Dat ze het laatste nummer maar één keer speelden in hun hele carrière verbaast me nu nog. Het is een ultieme livesong. Gelukkig wisten we in het pre-internet-tijdperk nog niet dat een van onze allerfavorietste liedjes

ooit na slechts één optreden door U2 aan de kant was geschoven.

We wisten ook dat U2 nogal geïnspireerd was door de Bijbel. Die Bijbelse verwijzingen gingen aan ons, o ongelovigen, verloren. Op een veel aardse manier vormden ons politieke en liefdesleven zich naar de wijze lessen van U2. Helden van U2 werden ook helden van ons. Een bidprentje van Martin Luther King belandde zelfs boven mijn bed. Meisjes werden bij voorkeur verrast met mooie citaten en compilatie-cassettebandjes van, jawel, U2 en zijn volgelingen.

Mijn U2-euforie bereikte een onpeilbare hoogte op 13 juli 1985. Mijn beste vriend Tuur en ik hadden juist die dag uitgekozen om op onze volgepakte fietsen van Texel naar mijn oma in Gorredijk te fietsen. Het bleek een prachtige, warme, zonnige dag te zijn. Maar vooral de dag waarop Bob Geldof & co besloten Live Aid te organiseren. We baalden als een stekker. Op Texel werden kijkfeestjes georganiseerd. Pinie zat de hele dag in zijn tuin te kijken, tv in het raam. Allerhande legendarische acts zouden opnieuw acte de présence geven. En voor mij gold vooral: U2, dat optreden wilde ik niet missen. Verplaatsen van de trip was om een of andere reden niet mogelijk, dus na bestudering van de tijdschema's besloten we extra vroeg op de fiets te stappen. En, nog spectaculairder, met hulp van mijn ouders kocht ik van mijn zuurverdiende geld een echte megagrote gettoblaster, die naast twee al niet al te lichte fietstassen en tent achter op mijn fiets werd gebonden. Van Live Aid zouden we niets missen. En met een beetje mazzel zagen we U2 nog bij mijn oma op tv.

‘Dream Out Loud’. Zelden kende een zonnige dag – weinig wind, geen neerslag – zoveel tegenslagen. Tuur en ik raakten elkaar kwijt rond Wieringen. Kostbaar tijdverlies. Ik reed lek midden op de Afsluitdijk. En nog een keer bij het Sneekermeer. Tuurs band explodeerde kort erna. De hitte maakte ons dorstig en traag. Maar het allerergste: de volle batterijen in die prachtige nieuwe gettoblaster begaven het rond twintig minuten over vijf, minder dan een uur voor het grote U2-moment op Live Aid.

De race die daarop volgde zou waarschijnlijk het *Guinness Book of Records* hebben gehaald in de categorie ‘snelste twintig kilometer ooit op zwaar bepakte jongensfiets’. Ik liet Tuur, meestal de fittere van ons twee, ver achter ons en reed alsof mijn leven ervan afhing.

Op mijn horloge was het al twintig over zes toen ik mijn fiets in de tuin van mijn oma gooide, de gettoblaster spatte in duizend stukken uiteen op de tuintegels. Zonder mijn oma maar één blik waardig te keuren rende ik naar de tv. Gelukkig: ook mijn oma keek Live Aid. Ik zag een Canadese vlag, iemand (Bryan Adams bleek later) riep nog ‘*Feed the world*’ en Jack Nicholson kondigde U2 aan: ‘*A group whose heart is in Dublin, Ireland.*’ Wat volgde waren de negentien ontroerendste, krachtigste, inspirerendste minuten uit mijn leven tot dan.

Bono zag, kwam en overwon. Na een knettergoede ‘Sunday Bloody Sunday’ gebeurde het. ‘Bad’ werd ingezet. ‘*We are an Irish band, we come from Dublin, Ireland. Like all cities it has its good and it has its bad, this is a song called “Bad”*’.

Ik had nog geen ervaringen met hallucinerende drugs, maar de volgende twaalf minuten voelden alsof ik in een

tijdloze lsd-trip zat. De muziek hypnotiseerde, Bono preekte, smeekte, sprong in het publiek, redde en passant een meisje in ademnood, citeerde Lou Reed, The Stones, Neil Young, danste, sjanste, alles. Er was hypnotiserende rijm: ‘*desperation... separation... condemnation... revelation... in temptation... isolation... desolation...*’ Er was een band die maar door-, door- en doorging.

Dit was geen muziek meer, dit was een religieuze ervaring. Met tranen in mijn ogen, kippenvel *all over* zat ik in mijn oma’s stoel, Tuur en mijn oma stil op veilige afstand, alsof ze wisten dat er iets fundamenteels in mijn hoofd gebeurde.

We keken tot laat naar Live Aid. Queen speelde ook fantastisch maar het was slechts een sideshow van het licht dat ik gezien had. Ik werd devoot U2-volger.

Naast alle politiek-radicalen punk en hardcore die de toon zetten in ons jongeren centrum stond ook U2 aan de basis van mijn politieke radicalisering op Texel. U2 liet me nieuwe werelden zien, Bono’s favoriete schrijvers, bandjes, kunstenaars openden nieuwe werelden voor mij. Maar belangrijker nog was Bono’s engagement. Optreden op Live Aid, voor Greenpeace, Amnesty International. Bono trok naar Afrika en predikte revolutionaire veranderingen, althans, zo interpreteerde ik dat.

Toen ik eindelijk in Amsterdam ging studeren kon het me dan ook niet radicaal genoeg zijn. Ik geloofde heilig in een revolutie, in sociaal protest van een klein groepje voorlopers dat een betere wereld zou brengen. Ik gooide een komkommer naar Deetman en een verbom tegen het koopbord van yuppenappartementen. Met

anti-apartheidsradicalen blokkeerden we Shell en we kraakten erop los. Alles voor de goede zaak.

En toen kwam de de-radicalisering – ook door U2. Samen met Pinie, die mijn politieke radicalisering sowieso argwanend en kritisch had gevolgd, hadden we kaarten bemachtigd voor de première van de U2-film *Rattle and Hum*. De film werd gekraakt door de critici maar wij vonden hem prachtig. Vol nieuwe inspiratie, muziek en stof tot nadenken. De apotheose was een woedend gezongen intermezzo van Bono in ‘Sunday Bloody Sunday’ op de dag dat een nieuwe bomaanslag Noord-Ierland had geteisterd. Dat zette me aan het denken. Bono spuwde zijn gal over Ierse immigranten die maar bleven praten over de revolutie ‘back home’:

*Fuck the Revolution!
What's the glory in taking a man from his bed
And gunning him down in front of his wife and children
Where's the glory in that?*

Noem me naïef, maar het opende mijn ogen. Wat is het waard om te vechten voor een zaak waar vrijwel niemand achter staat? Waarbij huizen en bezittingen van mensen gesloopt worden?

Als je de wereld wilt veranderen, wat is dan het nut van een beweging in de marge, waarbij altijd dezelfde honderd mensen komen opdraven bij welke demonstratie dan ook?

Mijn radicalisme veranderde in een veel gematigder, maar in mijn ogen effectiever idealisme. En mijn bewon-

dering voor Bono groeide. Dankzij hem hoorden miljoenen mensen over oplossingen waar ze zelf ook een beetje aan konden bijdragen. Overtuigd van het nut dat bekende mensen konden hebben op de publieke meningsvorming, en nog meer overtuigd dat veranderingen niet door middel van revoluties of gewelddadige omverwerpingen werden gecreëerd, hing ik mijn krakerskisten en leren jas aan de wilgen. Mijn idealen waren er niet minder op geworden, ‘Dream Out Loud’ bleef mijn motto, schaamteloos gejat van U2, maar de manier waarop werd politieker, cultureler, genuanceerder.

Mijn hart stond even stil. Het was 1 januari 1990, in Dublin was het nog net geen nieuwjaar. Radio 3 zond rechtstreeks U2's nieuwjaarsconcert vanuit Dublin uit. Vanzelfsprekend was het een geweldige show geweest, zo goed dat de traditionele familieproost helemaal langs me heen was gegaan. U2 speelde maar door en de cassette recorder draaide overuren. Bij de introductie van ‘Love Rescue Me’ maakte Bono een dramatisch statement:

‘This is just the end of something for U2. And that's why we're playing these concerts – and we're throwing a party for ourselves and you. It's no big deal, it's just – we have to go away and... and dream it all up again.’

Ik kon het oeuvre van U2 dromen maar had, als arm-lastige Texelse puber en Amsterdamse student, de band nog nooit live gezien. En, als nihilistische interpretator van deze woorden kon ik er niks anders van maken dan dat de band uit elkaar ging. Zonder de rest van de familie een blik waardig te keuren rende ik naar boven, naar bed. Huilend onder de dekens van mijn vroegere jongenskamer vervloekte ik de wereld en Bono. Ik zou de band die

mijn leven bepaalde en mede had vormgegeven nooit live zien. Fuck my life.

'Dream it all up again.' Het is het beste wat U2 en mij ooit is overkomen. De volgende dag, nog steeds treurig door de levensveranderende aankondiging van U2, wees een vriend van mijn ouders me erop dat U2 weliswaar alles opnieuw ging dromen, maar dat ze eerst nog wel vier inhaalconcerten moesten geven in Ahoy, Rotterdam. Bono was immers ziek geweest bij de oorspronkelijke RAI-shows. Als een bezetene zocht ik in *de Telegraaf*-speurders, dat leek me het meest kansrijk, naar tickets die te koop werden aangeboden. Voor 100 gulden lukte het me een kaartje te bemachtigen. Ik moest de rest van de maand macaroni zonder saus eten, maar hé, ik ging naar U2!

Het was vast niet de beste tour ooit, het was niet de beste zaal, waarschijnlijk ook niet de meest geïnspireerde band omdat die liever op vakantie was gegaan na het slotakoord in Dublin. Maar het was of ik van het begin tot het eind in een mooie droom zat. Details herinner ik me niet meer, ik zou niet eens meer weten wat de exacte datum en dus setlist was. Ik herinner me vooral mijn gelukzalige gevoel en het publiek dat het slotlied '40' bleef zingen toen de band al lang was gestopt, in Ahoy, in de metro, in de trein, tot de laatste tonen wegstierven, anderhalf uur later in de stationshal van Amsterdam cs. Gelukkiger dan dat was ik nog nooit geweest.

Het bleek het begin van een bezinningsperiode te zijn die mijn leven op zijn kop zette. Na anderhalf jaar de ma-

tige student en net te revolutionaire activist gespeeld te hebben moest mijn wereld zin en richting krijgen. Aangespoord door het 'Dream it all up again' besloot ik bestuurslid te worden van de Amsterdamse Studentenvakbond. Na anderhalf jaar studentenactivisme lukte het me zelfs een betaalde functie in het bestuur van de Landelijke StudentenVakbond te krijgen. Het verleggen Texelse slodervospunkje met een voorliefde voor U2 en depressieve new wave verruilde de barricades voor overleggen met ministers en Kamerleden. Het ging me maar moeizaam af, maar leerzaam was het wel. En gelukkig verdiende ik eindelijk genoeg geld om het gehele oeuvre van U2 op vinyl en cd te kopen. Halsreikend keek ik uit naar de volgende plaat, en vooral de volgende tour: eindelijk had ik geld om dan ook één, misschien wel twee concertkaartjes te kopen!

Ook voor U2 was hun herbezinningsperiode de beste beslissing ooit. Samen met Brian Eno belandde de band in identiteitscrisis in Berlijn, de stad die zichzelf ook moest heruitvinden na de val van de Muur en de *Hereinigung*. Het leidde tot het prachtige *Achtung Baby*. Het was scherp, sarcastisch kritisch, postmodern, dansbaar. Het album en het artwork zaten vol verwijzingen naar kunst, literatuur, politiek, de Bijbel, mode, noem maar op. Tekstueel was het een feest: naast bitterzoete liefdesballades bevatte de plaat zoveel politieke aanknopingspunten dat ik er nog jaren mee vooruit kon. U2 opende opnieuw mijn ogen. Ik ging serieuzer luisteren naar de elektronische muziek. Las sciencefictionboeken waar Bono zei geïnspireerd door te zijn. Keek anders naar moderne kunst. Delmore Schwarz werd een nieuwe favoriete schrijver en

dankzij Bono en hem vond ik weer een hele roedel aan andere nieuwe inspiratiebronnen.

Het meest indrukwekkende moment kwam op 4 juni 1992 in Dortmund. De kaartjes voor de enige U2-show van de ZOO TV-Tour die *Achtung Baby* begeleidde waren in een mum van tijd uitverkocht geweest en ik had, zoals altijd, achter het net gevestigd. Ik had me al bijna neergelegd bij mijn droevig lot totdat mijn ASVA-vriend Martijn een aanbieding liet zien: we konden voor 150 gulden in een bus naar de ZOO TV-Tour in Dortmund. Ik twijfelde geen moment en samen met Martijn en een meisje van de agrarische studentenbond (achteraf bleek ze smoorverliefd op me te zijn) stapten we in de ZOO TV-Express naar Duitsland.

Er hingen Trabantjes met schijnwerpers aan het dak, er stonden tientallen tv-schermen op het podium. Bij de eerste tonen van 'Zoo Station' werden we overvallen door een visueel spektakel. Er waren verkleedpartijen, alter ego's, citaten uit alle andere kunstvormen denkbaar. Ademloos stonden we twee uur lang te kijken. Dit was de toekomst van livemuziek, dit was de beste U2, de beste band die we ooit hadden gezien. Hier werd niet alleen pop- maar veel grotere geschiedenis geschreven.

Ik heb wel eens gehoord dat Beach Boy Brian Wilson na het horen van *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band* van The Beatles in een lange depressie en vormcrisis raakte omdat hij dacht dat muziek nooit meer beter zou kunnen worden dan dit. Ik kan me voorstellen dat er bands zijn geweest die nooit meer hebben willen optreden nadat ze

ZOO TV hebben gezien. Het moet de definitieve genadeklap zijn geweest naar bijvoorbeeld Simple Minds, ooit de zelfbenoemde vaandelragers van deze generatie. Zelfs nu nog, bijna 25 jaar later, kan ik me geen cultureel evenement bedenken dat een grotere impact op me heeft gehad dan dit legendarische optreden.

Op weg naar huis in een stinkende dubbeldeksbus vol teurgestelde fans die toch liever *War* en *Boy* integraal hadden gehoord zoende ik wat met het meisje van de agrarische bond en toen ook zij in slaap viel maakte ik wat korte notities van wat mijn eerste concertverslag had moeten worden. Bij de laatste verhuizing vond ik de notities terug in mijn archief. Het bleek eerder bijna een nogal cheesy manifest te zijn dan een concertverslag:

- Kunst zal eclectisch zijn of niet zijn
- Vorm is inhoud
- The future will be all about technology
- Politiek is liefde
- Muziek kan niet zonder theater
- Bono is God

En ik citeerde een tiental quotes uit gespeelde nummers zoals:

Ambition bites the nails of succes
Every woman needs a man, like a fish needs a bicycle
 Onderaan in blokletters: WAAROM SPEELDEN ZE GEEN
 ACROBAT

Het was het enige minpunt van de avond geweest. *Achtung Baby* werd vrijwel integraal gespeeld. Alleen ‘So Cruel’ (mijn PvdA/Niet Nix-vriend Tino Wallaart en ik zouden het later nog vaak citeren en herinterpreteren bij het verloren gaan van weer een grote liefde) en het magistrale ‘Acrobat’, wat ik bijna als mijn eigen politieke manifest was gaan beschouwen werden overgeslagen.

*I'd join the movement if there was one I could believe in
I'd break bread and wine if there was a church I could
receive in
And you can dream so dream out loud
I know that the tide is coming round
So don't let the bastards grind you down*

‘Acrobat’, het werd het lijflied voor de politieke beweging Niet Nix binnen de PvdA, is nooit live gespeeld. Alleen op 6 augustus 1992, tijdens een soundcheck in het Hershey Park Stadium in Pennsylvania heeft U2 het uitgeprobeerd, maar een officieel concert heeft het nooit gehaald. We hadden er moeten zijn, Tino en ik, buiten de poorten, net als de fans die de illegale opnames maakten die al door honderdduizenden teleurgestelde ‘Acrobat’-fans wereldwijd zijn bekeken. Hershey Park 1992, bijna net zo’n gemiste kans als Dundee 1983.

U2 had haast in de jaren negentig, zoals de wereld en ikzelf ook haast leken te hebben. Technologische ontwikkelingen voltrokken zich in sneltreinvaart. Tijdens de ZOO TV-Tour verbond Bono het belegerde Sarajevo met de wereld. De jonge activist Bill Carter schreef er later een hartveroverend mooi boek over: *Fools Rush In*. Na

Achtung Baby kwam al snel *Zooropa* uit, een on-U2iaans releasetempo. *Zooropa, vorsprung durch technik – uncertainty can be a guiding light* – de teksten en muziek gaven onze politieke beweging nog meer literaire munitie. Samen met Brian Eno bracht de band het experimentele *Original Soundtracks no 1* uit, we smulden ervan. Zo’n grote band die dit soort experimenten aandurfde. Er was zelfs sprake van een geheim project tussen elektronische dance-pioniers Underworld en U2. Als dat... ik kon mijn geluk niet op.

De experimenteerdrang en spelen met extravagantie, cross-overs en andere voor de hardcorefans moeilijker te begrijpen citaten bereikten hun hoogtepunt in 1997 toen de plaat *Pop* uitkwam. Een meesterwerk vond ik zelf, maar de critici en het publiek dachten er anders over. Op eens verkochten shows in Amerika niet meer uit, kwam er meer kritiek op de megalomanie van de PopMart-Tour waarbij de bandleden in een megagrote space-citroen op het veld neerdaalden. Mensen waren de alter ego’s van Bono, the joker, Mephisto, zat. Als in een internetbubble avant la lettre onplofte U2’s imago in hun eigen gezicht. ‘Ze vlogen iets te dicht bij de zon,’ zei Tino.

Mij deerde het niet, U2 was zo volledig met mij meegegroeid, of ik met U2, dat alle keuzes, citaten, invloeden er bij mij nog steeds in gingen als Gods woord in een ouderling. De kritiek op U2 raakt me persoonlijk: hoe kon een band die zo’n rijkheid aan invloeden en tolerantie voor de wereld had zo keihard worden afgeserveerd? Ik kon het niet geloven en hoopte oprecht dat niets ze zou weerhouden van het dogmatisch volgen van de onorthodoxe weg die ze hadden ingeslagen.

Helaas. U2 besloot na de PopMart-Tour dat het weer tijd werd voor bezinning. In dit geval leidde het ‘dream it all up again’ niet tot mijn fel gehoopte verdere vernieuwing van de band in vorm, geluid en inhoud maar eerder een terugkeer naar de roots, back to basics. U2 werd weer een normalere rockband. Een verdomd, verslavend goede zelfs, maar de zelfopgelegde norm tot vernieuwing, eclecticiek, nieuwsgierigheid leek gestild.

Politiek gezien werd Bono daarentegen steeds relevanter. Als vaste bezoeker van het internationale circuit, als gast bij pauzen, presidenten en CEO’s werd hij een onvermoeibare advocaat voor de armsten in de wereld. Ook al was ik muzikaal dan misschien minder geïnspireerd geraakt, de activist Bono sprak me nog wel degelijk aan.

Waar ‘Acrobat’ de soundtrack was van Niet Nix, de vernieuwingsbeweging in de PvdA, werd ‘Beautiful Day’ de soundtrack van de opkomst van Wouter Bos. ‘Als een ware circusdirecteur leidt oud-Niet-Nix’er Erik van Bruggen de nieuwe leider door de menigte, op de klanken van Van Bruggens favoriete band U2,’ schreef de Groene Amsterdammer in 2003 na de eclatante verkiezingsoverwinning van Bos.

Het is hard om te zeggen maar U2 ging een beetje als een nachtkaars uit in de eerste vijftien jaar van het nieuwe millennium. De platen *How to Dismantle an Atomic Bomb* en *No Line on the Horizon* bevatten vaak meerdere juweeltjes, maar de echt magie ontbrak. Ik bezocht meer U2-concerten dan ooit, in binnen- en buitenland, de jonge Erik had eens moeten weten, maar het gevoel wat ik

had bij Pinie in huis, bij Live Aid, in Ahoy en in Dortmund of bij het voor de eerste keer luisteren naar *Achtung Baby* en *Pop*, zo intens werd het nooit meer.

Het dieptepunt van mijn U2-devotie kwam op 9 september 2014. Plotseling circuleerden op internet geruchten dat U2 dezelfde dag nog tijdens een Apple-productpresentatie hun nieuwe album zou presenteren. Ongeloof, ongemak en nieuwsgierigheid vochten om voorrang. Een nieuwe U2-plaat, dat was altijd iets bijzonders. Maar tijdens een Apple-persconferentie? Als cadeautje van Apple? Natuurlijk schakelde ik wel in. Alles wat U2 bespote in de jaren negentig bleek opeens bewaarheid. De band als marionet van het grootkapitaal, als side-show bij de presentatie van de nieuwe iPhone en het nieuwe Apple OSX-besturingssysteem. Met plaatsvervangende schaamte keek ik naar deze totale uitverkoop van mijn favoriete band. De plaat belandde net als bij 300 miljoen andere mensen in mijn iTunes. Ik kon me er maar niet toe zetten ernaar te luisteren. Pas maanden later toen U2 haar tourschema bekendmaakte en het weer ging kriebelen, begon ik mondjesmaat naar het album te luisteren dat Bono in een interview ‘het meest persoonlijke werk ooit’ had genoemd.

Ik kocht toch een flink aantal kaartjes voor de tour. Sinds ik er met Leon een gewoonte van had gemaakt Bruce Springsteen op veel plekken in de wereld (we volgden hem tot in Zuid-Afrika) te zien spelen, kon U2 niet achterblijven. Het was de inlossing van een schuld aan de jonge U2-liefhebber van ‘Like a Song’: als ik toen het geld en de mogelijkheden had gehad... Dus kocht ik tic-

kets voor Londen, Keulen, Amsterdam, Parijs en natuurlijk New York.

De eerste recensies waren fantastisch. Sommige recensenten vergeleken de tour met de beste ooit: ZOO TV. Ik durfde het niet te geloven.

Het was overdonderend. ZOO TV in het kwadraat misschien wel. Vrijwel dezelfde impact. Van de opening, alsof je in de Melkweg naar een kleine punkband staat te kijken, tot de intieme familie- en jeugdverhalen die Bono vertelt op zijn laatste album, getoond op een megagroot scherm die de zaal in tweeën splitste waardoor Madison Square Garden gek genoeg een intieme plek werd. Bono herdacht de slachtoffers in Noord-Ierland in een versie van 'Sunday Bloody Sunday' die me tot tranen toe roerde. En in de tweede helft werden Black Lives Matter, de vluchtelingen crisis, armoede en de strijd tegen hiv zo kundig in elkaar gevlochten dat zelfs de grootste scepticus als idealist de zaal uit moet zijn gekomen. Ik dacht dat ik nooit meer een betere show dan ZOO TV in Dortmund zou zien. Misschien was dat ook wel zo. Maar U2 had heel hard zijn best gedaan die ervaring te evenaren.

Ik zag meerdere concerten in New York. Toen de band de oversteek naar Europa waagde en tot mijn grote vreugde *Zooropa* en *October* op de setlist verschenen, gelardeerd met een emotioneel betoog voor Refugees Welcome, kon ik niet anders dan me overgeven. Als een ware groupie reisde ik de band achterna, verslaafd aan de sensatie van deze waanzinnige tour. Bij het allerlaatste, door de terroristische aanslagen uitgestelde concert van U2 in Parijs,

kwam de apotheose. Leon was er, mijn grote vriend Hans, mijn broer. Ik wist zeker dat Pinie thuis zat te kijken. De zaal barstte uit elkaar van emotie, adrenaline en energie. En de zaal barstte massaal uit in tranen toen U2 The Eagles of Death Metal, door de aanslag op de Bataclan verzetshelden tegen wil en dank, het podium schonk. U2 was terug. En hoe. Hopelijk voor altijd.